



Joep van Lieshout vertelt over zijn plannen voor een kunstbuurt in Rotterdam. Beeld Werry Crone

Kunstenaar Joep van Lieshout wil een kunstbuurt bouwen in Rotterdam: Brutus. ‘Mijn streven is om met nul euro te eindigen op de bank, maar ik wil dan wel iets nagelaten hebben voor de samenleving.’

Henny de Lange 3 april 2022, 11:36

Er wordt gehamerd en gezaagd in het atelier van kunstenaar Joep van Lieshout in een voormalige zoutstapel in het havengebied in Rotterdam-West. Van Lieshout werkt nog even aan een schild, voordat hij gaat vertellen over Brutus, een grootschalig project waarin de kunstenaar zich nogal verrassend als projectontwikkelaar ontpopt. Het schild hoort bij een nieuw werk met de titel *De Exodus*, dat in het licht van de oorlog in Oekraïne een hoogst actuele lading heeft gekregen. De installatie bestaat uit vreemde karretjes die op weg zijn naar de Hof van Eden, licht hij toe. “En die moeten wel veilig aankomen, vandaar dat schild.”

Saaï is het nooit met Joep van Lieshout (58). Al sinds hij in 1985 als beeldhouwer afstudeerde aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam, geldt hij als een van de meest spraakmakende kunstenaars van Nederland. Zijn werk is opgenomen in musea overal in de wereld, maar ook op straat kom je zijn bizarre en vervreemdende sculpturen tegen: een bushokje in de vorm van een doodshoofd; een lantaarnpaal opgebouwd uit menselijke figuren die in een ratrace over elkaar heen buitelen in een poging allemaal de top te bereiken.

‘Kunstenaars krijgen hier carte blanche om te experimenteren’

Menselijke organen spelen vaak een rol in zijn creaties: één van de bekendste is *BarRectum*, een dertien meter lange bar in de vorm van een darmstelsel, waar je naar binnen kunt kijken via de anus. Systemen, macht, seks, leven en dood zijn de thema’s in zijn werk, dat balanceert op de grens van beeldende kunst, architectuur en design.

Een miljonair is hij niet, bezweert hij, maar hij boert wel zo goed dat hij zijn Atelier Van Lieshout (AVL) in de loop der jaren heeft kunnen uitbreiden tot twintig medewerkers. Daarnaast richtte hij de Stichting AVL Mundo op om hedendaagse kunst en cultuur een plek te geven. Met deze stichting zijn ook de aangrenzende oude havengebouwen aan de Keileweg aangekocht; zijn totale kunstcomplex omvat nu 6000 vierkante meter. Er exposeerden al regelmatig andere kunstenaars, maar nu zijn er permanent tentoonstellingen en is de naam gewijzigd in Brutus.

“Kunstenaars krijgen hier carte blanche om te experimenteren”, vertelt Marloes Kranenburg van Brutus. Afgaand op de openingstentoonstellingen is duidelijk dat de voorkeur uitgaat naar kunstenaars die net als Van Lieshout gedijen in een rauwe, industriële omgeving. Het duo L.A. Raeven laat een film zien over de eerste menstruatie en de taboes waarmee dit nog steeds is omgeven. Ook staat er een bed met knuffels op het met bloed besmeurde matras. Alexandra Phillips presenteert sculpturen van afgedankte materialen. De kelder richtte Atelier Van Lieshout zelf in als een naargeestig ziekenhuis waar zich surreële taferelen afspelen met paspoppen.



Kelderexpositie van Atelier Van Lieshout in Brutus. Beeld Werry Crone

Brutus is de aanzet tot een veel groter project. Over twee jaar gaan de vervallen loodsen deels tegen de vlakte en verrijst hier een ‘cultureel cluster’ met drie woontorens met in totaal 750 woningen. Maar het rauwe karakter van deze plek blijft behouden, vertelt Van Lieshout. “Dit wordt niet het zoveelste brave museum. In het nieuwe Brutus komen cultuur, wonen en werken samen op een manier die nieuw is.”

Al heel lang heeft hij die droom. Met het oog daarop zijn ook de loodsen aangekocht. “Dat was financieel een enorm risico, want dit was een hele slechte buurt.” Tussen 1990 en 2000 was de Keileweg de tippelzone van Rotterdam. De plannen werden concreter na een kennismaking met architect Nanne de Ru van Powerhouse Company.

De gentrificatie doorbreken

“Hij is een fan van mijn werk. We hadden een klik en dat heeft geresulteerd in dit nieuwe model voor stedelijke vernieuwing. Kunstenaars zijn vaak aangewezen op de rafelranden van de stad, op leegstaande loodsen en fabrieken. Maar als zo’n gebied aantrekkelijker wordt en herontwikkeld, moeten ze weg. Ik wil hier blijven en met Brutus de gentrificatie doorbreken en laten zien dat het ook anders kan.”

Als een volleerd projectontwikkelaar presenteert hij vervolgens de maquettes en artist’s impressions. Drie robuuste woontorens naar een ontwerp van Van Lieshout, 120, 80 en 60 meter hoog, zullen deels verrijzen op de plek van de oude loodsen. Tussen de torens komt een cultuurcentrum van 10.000 vierkante meter met een museum, ruimtes voor exposities en workshops en het atelier van Van Lieshout. Op het dak komen de Brutus Gardens met vrij toegankelijke beeldentuin en openluchtbioscoop en -theater.



Beeld Werry Crone

De naam Brutus verwijst naar het brutalisme, een stroming in de architectuur die volgens Van Lieshout past bij de ongepolijste omgeving van de Rotterdamse haven. De woningen worden een mix van sociale en middelhoge huur en wellicht ook koopwoningen, waaraan veel behoefte is in Rotterdam. Ook is er ruimte voor woon/werkplekken voor kunstenaars en nieuwe woonvormen zoals woongroepen. De combinatie met woningbouw maakt Brutus tot een rendabele investering, zegt Van Lieshout, die het project samen met RED Company van Nanne de Ru financiert.

De plannen liggen inmiddels bij de gemeente. Eerst moet het havengebied een woonbestemming krijgen. Van Lieshout hoopt dat de bouw over twee jaar kan beginnen. De kosten van alleen het cultuurcentrum worden nu geraamd op acht miljoen euro, maar dat zullen er wel tien worden, verwacht hij.

“Ik zie dit als een cadeau aan de stad. Ik wil graag iets doen voor de samenleving, ook in de geest van deze havenstad met haar lange geschiedenis van industriële mecenasen. Nee, ik ben geen havenbaron, maar wil laten zien dat kunstenaars geen uitvreeters zijn en dat kunst voor de hele samenleving belangrijk is, niet alleen voor de happy few. Mijn streven is om met nul euro te eindigen op de bank, maar ik wil dan wel iets nagelaten hebben dat een verlengstuk is van mijn levenstaak: de kunst.”